

ONS, MEU PARAÍSO DE ONTE "A VIRXE NEGRA"

Por: Julio Santos Pena

Moitas veces me tiña fixado naquela imaxe negra da Virxe feita de ferro forxado e con inusuais formas recortadas no seu perfil. Era unha obra de arte modernista que alguén quixo facer compaxinar co edificio da nova igrexa parroquial que rachaba do mesmo xeito coa paisaxe e coa realidade mesma da Illa afeitos os seus veciños ao vello templo do Canexol no complexo do camposanto que servira ata poucos anos antes para xuntar aos vivos e aos

Antiga capela e cemiterio. Canexol 1960

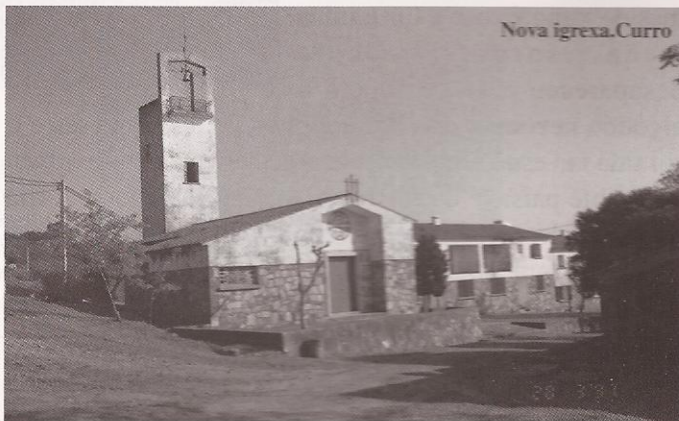
mortos en torno as vellas imaxes de santiños, Virxes e crucifixos que, curiosa ou descoidadamente, quedaran como abandonados, esquecidos por todos naquel recinto cando a actividade central se trasladara ao novo complexo.

O novo templo, radicado preto de Curro, completaba o recinto relixioso-educativo alongándose cara abaixo para dar cabida ás casas do cura e dos mestres, tendo de fronte as escolas de nenos e de nenas que por aquel entón aínda estaban separadas e atendidas por min e por unha compañeira tamén destinada na Illa. Por aquel entón, corrían os principios da década dos setenta no pasado século, todas estas novas edificacións, se ben viñeran a dar un mellor servizo social, tamén é certo que non se acomodaban na estética propia do lugar onde as vellas e tradicionais casas eran ben distintas.

O templo abríase pouco porque xa por aquel entón, escaseaban os curas que os atendesen e, como moito, contabamos coa presenza do capelán de Beluso no fin de semana e non sempre, porque ás veces a invernada non lle permitía cruzar a ría, ou cando tiñamos algunha mala

nova do finamento de calquera veciño ou veciña que, entón si, o sacerdote viña porque as propias familias facían o imposible para facilitarlle a travesía se fixese falta. O noso capelán considerou necesario deixarme unha chave do templo e da casa reitoral por se pasaba algo na súa prolongada ausencia semanal e de cando en vez abría as portas do templo para ventilar o seu interior moitas veces atacado da humidade propia do ambiente e da salitre que todo o impregnaba naquel ambiente mariñeiro.

Lémbrome de que sempre me paraba ante a imaxe da Virxe negra que o cura tiña relegada a un segundo posto, na sancristía, non porque el quixera senón porque os illeños, aferrados a imaxe de sempre con seu manto azul e melena loura que lucía ao vento cando había procesión polo mes de agosto nas festas de San Xaquín, non amosaban moita simpatía por aquela artística peza de ferro fundido, negra e todo, que non respondía ao estereotipo de sempre. E chamábame a atención a figura estilizada con rasgos perfectos agochados na estrutura metálica e cortada no perfil e de complicado corpo. Recoñezo que a imaxe íame agradando cada día máis porque, lego como son na cuestión artística, íalle observando detalles que me sorprendían e rematei por considerar para os meus adentros que era unha verdadeira mágoa que imaxe tan especial e singular estivese agochada na trastenda como se non merecese ocupar o lugar para o que foi deseñada polo artista.

Nova igrexa. Curro

Aquel mes de agosto intentei convencer ao cura de que sería bo que saíse na procesión a Virxe de ferro pero el, sabendo que os fregueses non estaban por ese labor,

preferiu deixar as cousas como estiveran desde que decidiran trasladar desde a igrexa vella a imaxe de sempre co seu manto azul e aquela curiosa melena que tanto me chamaba a atención. E pasou un ano rápido, como pasan todos os anos aínda que coído que cada vez corren máis endiañadamente e as cousas seguían igual porque a Virxe negra mantíñase na escuridade da sancristía condenada seguramente a ser comida polo óxido e o desuso. Foi aquel un ano duro climatolóxicamente falando e ata tiveramos poucas ocasións de asistir aos oficios relixiosos do fin de semana porque a invernada durou meses e arrimar os barcos ao peirao era un perigo reservado aos mariñeiros que non tiñan máis solución que, rematado o seu traballo no mar, poñer rumbo a Bueu para atracar o barco logo de, se fora posible, deixar a algún mariñeiro con moita dificultade no peirao da Illa. Sempre pensei que foi esa a principal razón do progresivo abandono que da Illa foron facendo as familias rachadas pola necesidade dos donos dos barcos de atracar a máis de dez millas no porto de Bueu pasando as noites sós e moitas veces a bordo deles, mentres que mulleres e fillos permanecían en Ons en prolongada e inxusta separación.

Rematado aquel curso escolar vivido baixo unha permanente capa gris de néboas e chuvias e con moita frecuencia fortes ventos que daban á Illa o aspecto dun vello galeón á deriva no centro mesmo do furacán, chegado o mes de xuño fíxose a luz e unha mañá, sorprendentemente desapareceu case de súpeto o algodón neboento que nos envolvera durante meses e o sol saíu tan espectacularmente radiante que nos devolveu a increíble paisaxe da ría en todo o seu esplendor. A Illa estaba verde, recuperado o seu manto de herbas en veigas e camiños que contrastaba coa coroa de espuma que o

mar, aínda non calmado de todo, debuxaba en derredor. Despois de tantas semanas sen saír dela e rematadas as tarefas do curso escolar, cos alumnos en vacacións, decidimos facer unha viaxe para visitar á familia aproveitando aquela bonanza de tempo aínda que unha das nosas paixóns era, precisamente, pasar o verán en Ons.

Entrado xa o mes de xullo decidimos volver e fixémoslo aproveitando un mércores a chegada do "barco de faros" a Marín para recoller ao torreiro que faría o relevo como cada mércores de semanas alternas. Foi unha viaxe moi agradable naquel buque branco que tiña a misión, ademais de percorrer a ría visitando cada punto de sinalización existente nela co que a travesía convertíase naquelas condicións climatolóxicas, nun agradable cruceiro de

pracer na conversa co patrón, un home que levaba moitos anos naquel traballo que coñecía á perfección. Por fin chegamos á Illa que se nos fora facendo cada vez máis grande e máis ancha e na manobra de aproximación e ataque ao peirao, demostrou o señor Benito que era un verdadeiro capitán sendo quen de arrimar semellante buque a tan escaso peirao.

Xa con todos os trebellos en terra despedímonos da tripulación do "barco dos faros" cando tomaba novo rumbo a Vigo onde tiña a súa base e endereitamos o noso á casa. A Illa estaba preciosa e tranquila e só se escoitaban as chegadas acompañadas das ondas do mar que bicaban as pedras de Curro con agarimo. Subimos a

costa e, cando estabamos a punto de abrir a porta da nosa casa sentín que me chamaban desde o camiño

_¿Qué foi? -dixen en confianza observando que varias persoas corrían cara a nós algo alporizadas.

_ ¡Levaron a Virxe negra!-, dixeron case todos á vez

Imaxe da Virxe negra de Ferro.2002

Hemicar, S.L.

Pintura al horno
Bancada de Carrocería

TALLERES

HEMICAR, S.L.

CHAPA - PINTURA - MECÁNICA

Avda. Médico Ballina, 5
LÉREZ -PONTEVEDRA

Teléf.: 986 870 045
Móvil: 689 300 438
Particular: 986 852 525

– ¡Roubárona! apuntou unha das mulleres do grupo
– A ver, amodo, que non entendo nada
– Pois que viñeron cunha lancha que atracaron no peirao; entraron na igrexa porque tiñan chave e levaron a Virxe negra.

– Pero...¿quén foi?, pregunteille estrañado non só polo feito que tan atropeladamente me relataban senón máis que nada polo interese que mostraban agora pola imaxe ata entón relegada na sancristía.

– Non sabemos -dixo un dos homes - pero a min paréceme que un deles era un millonario do Norte, de San Vicente.

Realmente non chegaba a comprender o que pasara. O feito era que, en efecto, a Virxe negra non estaba no seu sitio co que non se trataba dun soño nin de milagre algún que non fora o da reacción veciñal que facía mostras do seu desgusto criticando ao cura sen recato porque o consideraban, sen ter coñecemento algún, responsable de aquel xesto cando menos pouco elegante de, como eles dicían “chegar e encher” e sen falar con ninguén.

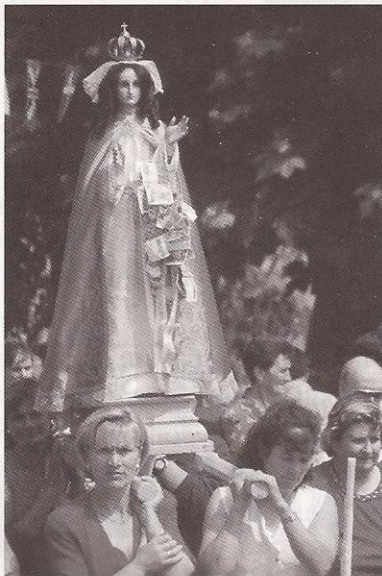
– Ben, imos ver o que pasa- dixen un pouco confundido pola situación- Chamamos ao cura e que nos explique.

Na primeira ocasión que tiven púxenme en contacto co responsable da parroquia á que pertencía a Illa para intentar saber a razón daquel puro espolio e a verdade foi que as respostas non foron moi convincentes. Ao parecer, o “millonario de San Vicente” como dixera o illeño pouco antes, estivera de visita pola Illa coa súa dona e tiveran ocasión de ver a imaxe da Virxe negra no seu recuncho de abandono. A señora considerou que aquela obra de arte de ferro forxado podería encaixar moi ben nunha capela, nunca souben se particular o pública, de onde eles vivían e entrou en negociacións cos responsables da parroquia

de Beluso á que nós pertenciamos para, por unhas contrapartidas as que tampouco alcancei nunca a chegar, cambiarían a imaxe de templo. O feito, pouco menos que incompreensible, aínda que bastante frecuente polo que parece, orixinou aquel repentino rexeite dos illeños e, en min, a sensación de atoparme ante unha inxustiza polo que entre todos nos dispuxemos a esixir que a imaxe volviera a Ons o antes posible cousa que non nos foi moi difícil seguramente porque os autores do episodio decatáronse de que se poderían ver metidos nunha lea pouco recomendable. A Virxe negra retornou poucos días despois á Illa onde foi recibida con agarimo por todos.

Pasou un ano e chegado o mes de agosto, cando o entorno da Illa se enche de barcos deportivos e de recreo dedicados ao paseo ou a pesca de entretemento, deuse a casualidade de que un deles aproximouse moito ás pedras abríndoselle unha vía de auga. Os tripulantes, en perigo evidente, pedían auxilio como podían e, desde a Illa alguén se decatou do sucedido. Como noutras situacións semellantes os mariñeiros saíron como lóstregos ao auxilio dos náufragos aos que rescataron, non sen traballo e risco, mentres o barco quedaba medio fundido entre as pedras. Non tería unha gran transcendencia ese feito, por outra parte bastante frecuente na Illa, se non fora porque un dos tripulantes era, polo que alí dicían, fillo do “millonario de San Vicente” e, alguén estivo facendo números do tempo para acabar determinando que o salvamento fíxose máis ou menos no mesmo día e á mesma hora en que un ano antes volviera a Virxe negra para a Illa.

Aquel foi o primeiro ano que a imaxe de ferro forzado saíu en procesión no día da festa.

Procesión no día de San Xaquín.
Esquerda: Santa Ana (2000). Dereita: Virxe do Carme, Virxe negra (1982)

